

FERENCZES ISTVÁN
Déda
(Hosszú versek éjszakája)

1 Hogyha Isten lehunyja egy-szemét
fél percre mintha évszázadra
az ember ájulásból ébred
hirtelen
ott találja magát
5 a Spitzbergákon
Dédán vagy Székelykocsárdon
az átszálló-pályaudvar sivár rettenetében
bantusztán-széli senkiföldjén
ahol egyetlen éjszaka megtörténik
10 s elmúlik az élet

„Nem volt csatlakozás...”
mert itt mindig *Nagycsütörtök* van
„Péter alszik János alszik Jakab
alszik Máté alszik mind alusznak...”¹

15 csak a mioritikumtól részeg pásztorok
ordítóznak a bádog-bodegában

átalvetőjükből kibókolnak a húsvétra leölt
bárányok nájlompungába² fojtott
kidülledt szemű koponyái

20 gázolaj kénbűz
még a gőzmozdonyok korából itt tengődő
a föld pórusaiba áporodott szén- és kengáz
moslék ízű fáradt páragőz
a noszói sajt³

25 görényszagával elvegyülten
szivárog az élőkbe s a holt tárgyak
eresztékeibe

„Tomba borzalom”
és „mély állati félelem”.⁴

30 mintha Dsida Jenő köhögné fel
tüdejéből a vért

tehervonatokat tolatnak
szakadoznak a váltókon
kattognak át

35 lemondó egykedvűséggel
az orgyilkos félhomályon

talán Földvár⁵ talán Foksány⁶
Vorkuta Auschwitz Transznisztria
valamikori huszadik századi

40 Szibériák felé

Kat-kat kat-kat
dak-gyak gyak-dak
hullamereven zuhannak ki
a töltések kőmurva zuhatagjaira

45 a halott hasonlatok
az értelmüket vesztett metaforák
hiába kiabál ki
a transzport szögesdrótos ablakán
Pakuts bácsi⁷: „Tévedés! Tévedés!”

50 Nu incedzse⁸
kiabálják vissza a bámész
mindent túlélők
vedelik most
a régeni vagy a szeredai lóhúgyot
55 s aztán kihúgyozzák
vagy kiokádják
a kósószínű hófoltra
valamelyik sarok mögötti semmibe

én Istenem jó Istenem
60 üvegportól ég a szemem
elaludnék jön a halál
minden szemafornál megáll

senki ember nem vigyáz rám
egyedüli hűség kutyám Bogács Ábel
65 csahol most hazulról felém
vonít a Holdra „búvó otthoni tájon” várja érkezésem
hiányunk csak őbenne válik
teljessé és örökkévalóvá

Patkányok büklögnek a talpfák között
70 át a síneken
vonulnak valami furcsa rendben
vonszolják csóré kölykeiket
valamerre a Maros felé
Rattenfänger von Hameln⁹
75 mintha furulyája
visszájára fordított dallama szólna
az Istenszékének¹⁰ szakadékaiba
sorsába szédülten

80 omlik alá az erdélyi szász vissza vissza
menekül a homoródalmási barlangon át
utána a székely a kolozsvári zsidó
mármarosi román tán mezőségi cigány is
Mind mind utána el-kivándorol

85 Kénkő fojtó szaga terjedez
miféle tánc ördögi kedve
visz a pokol gyehennás fenekére
ó huszadik századi Erdély
te meggyalázott

90 egyszínűvé mázolt
elsiváritott tündéerkert
jól megfért benned a béna és a néma
a süket és a vak
lyukas garas lettél

95 kit ide-oda dobálnak
mindenkié voltál
mintha senkié se lennél
porzik a padló
recseg a gerenda

100 mulat a gazda
„így isznak a jó népek / szombattól hétfőig
és még mi is így iszunk / hétfőtől csütörtökig”¹¹

a fiatalabbja péntekig...

„Az idő: őszi alkony...”
105 Déda vagy Kocsárd
hol „Arany János más vonatra száll”
hiába ordítottuk
a vakvágányos éjszakába
egy lélekből

110 „ne éljen Eduárd!”¹²
most mégis félsz újból
az osztályon aluli resti
sarokasztalánál
fálnak vetett háttal ülsz

125 talán apám rakta Észak-Erdély visszatérte után
a kicsi magyar világban
mint frontra alkalmatlant ide vezényelték
építeni a Déda-Szeretfalva vonal állomásait
pánikos gyorsan a vérző gyomorfelekélyig

130 iszod a vodkát
rád csorognak a félkarú rablók
halálfejelekés fényei
messziről lerí arcodról
hogyan ebben az országban

135 olyan satöbbi más vagy
Míntha Patagoniából vagy
Szahalinról vándoroltál volna be olyan idegen

Tu ești Bolyai?¹³
kérde egy őszbe csavarodott férfi

140 s leül a szemközti székre

Da-mparate!¹⁴

Biscuiți?

Biscuim, măria ta!¹⁵

mire a jópofát játszó

145 erőltetett

félelmeimet kendőző válaszomra

a hodáki¹⁶ román felröhög

felém nyújtja a cujkás üveget

nagy marhák vagyunk – mondja

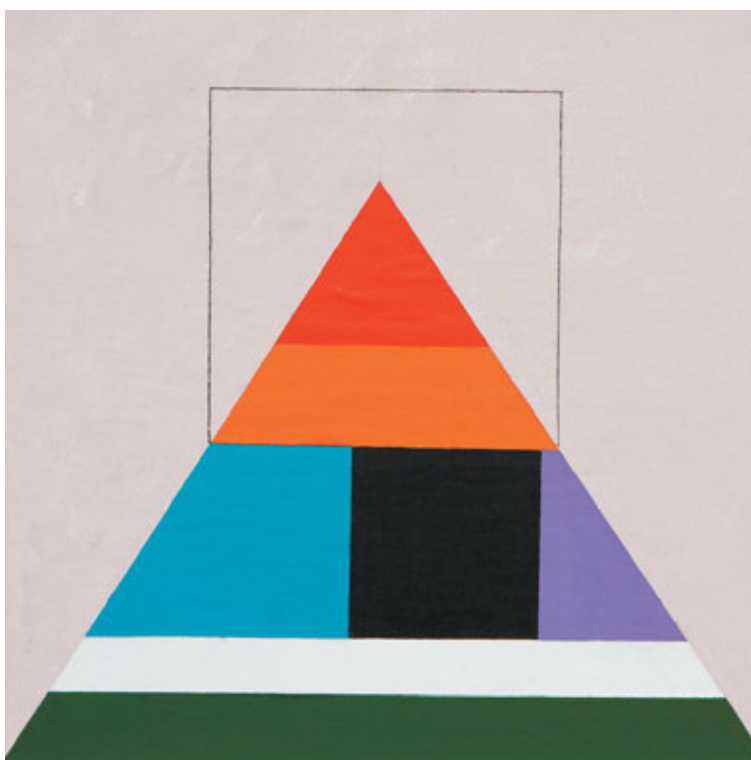
150 azok – mondom

nem szeretjük egymást – mondja

nem – mondom

A fost odată...¹⁷ – mondja

Volt egy öreg apó

Konok Tamás: Színes piramis I.

155 kilenc szép szál fia – idézem emlékezetből
a *Cantata profanát*
ő is hallotta
tán még a dédanyjától
dúdolni is tudná
160 de nem ittunk még eleget
s különben is beleszartunk
vége van már a „tisza forrásnak”
a vonatok is késnek
vagy tán nem is jönnek
165 mert ez itt Déda

vagy Kocsárd

170 valahol mögöttünk
keservesen locsog a Maros
zúzdalja a kásás jeget
rakja partjaira nyúlgnak
pillepalackos hordalékait
175 a nájlonszacskós pampers-szemetet
rohadhatatlan kottonos halmait
a posztmodern civilizációnak
nyálkás kövei között vinyogva sírnak
a menyhalak
180 a legenda oda
Terkő tündérr királynő¹⁸ szelídebb leánya
mint egy végnapjait élő kurva
magába szopja
a Kárpátok náthás orrllyukaiból
185 a világ összes taknyát

egy százasért leszopjuk
mondják a vidám flaszter-tündérek
mindenki füle hallatára a vásárhelyi írónak
akit ortodox pópának vél a borgóprundi pásztor
190 s ostorával ront rá a rimákra
fel a nagy kutyákhoz
Bukarestig kergetné őket
rakná marhavagonokba

205 Devla¹⁹ szól rám „éjfél utáni nyelven”²⁰ egy cigány-
asszony: hát nem a Kuoni pásztor
mutítja nekednek predikelem²¹ a sorsodat
de elébb potyinelj²² nekemnek
osztán emeljed meg bal kéz
210 vaj van a fejed te biboldó
ez a Wilhelm ez a Wilhelem ez a makk
ez olyan darako²³ mindenféle rosszaság
ki veled devernnyált hátadba szúr
Harras Rudolf es eztet mond
215 hamis rokon barátság botlasztás
tegyél még egy parát s húzzad ki tök ász vagy zöld
nagy szerencsét szép reményt
töröl el rossz hír szenvedés te csoró
amit a makkok hozottak
220 nagy utazást mond neked a zöld kárty
jóra ford ami rossz tün
Gessler Herman kerel²⁴
neked gadzsi²⁵ a te gogyidba²⁶ új szerelem sehol
a régebbről való es elveszett
225 elvitte feteke vonat
darako devla²⁷

csak nem jön

csak tovább késik
kisiklott valahová az ürbe

- 230 a váróterem padlója lucskos rókaprémes
ráfagy az átázott cipőkre
bamba pára hűl az ablakokra
ruháinkba beleavasodik
valamiféle juhkarámból szakadt gyapjúzsír
- 235 tejsavós pállott darócszaga
Miért van az hogy itt mindig didergünk miért fázunk
miért reszketünk mindig ezeken az átszálló-állomásokon
miért isszuk le a legtöbbször magunk
összekeverve a fehér lepedékes Vidra konyakot
- 240 Tescovinával marószóda-ágyas törkölyökkel
szánkós vodkával gyorsítjuk a ligati mosléknak
nevezett söröket Ratosnyán vagy Palotailván
megáll az idő fákat dönt a sínekre
órákig vesztegel mozdonykerék török
- 245 didergünk fázunk iszunk mindig itt
ahol féldecikre zsugorodik a világegyetem
ahonnan görény-büdösen érkezünk
asszonyunk kimenekül a hitvesi ágyból
nem sül a hús kihűlt a langyos víz
- 250 valahol ott maradtál
Kocsárdon vagy Dédán

- 1 Dsida.
2 Zacskó (román).
3 Wass Albert egyik ősenek Naszód környéki birtokán juhsajtot lopott a pásztor, amit elrejtett egy közeli barlangba. A barlang mikroklímája, illetve egy különleges penészgombafajtának köszönhetően, a francia camembert sajtokhoz hasonló, nagyon különleges, finom ízű, de nagyon bűdös, híres sajtkülönlegesség alakult ki. Én sohasem tudtam enni belőle.
4 Dsida.
5 Megsemmisítő munkatábor, ahová 1944 őszén, cukorrépaszedéskor, főleg székelyföldi férfiakat hurcoltak, nem sokan éltek túl.
6 Központi tranzittábor Moldovában, ahonnan a foglyokat a Szovjetunióba szállították.
7 Molnár Vilmos egyik novellájának főszereplője, aki német juhászskutyáját Sztálinról nevezte el.
8 Nem értem (román).
9 Az erdélyi szászok eredetmondája. Az alsószászországi Hameln várost ellepték a patkányok. Egy Butinga nevű furcsa alak azért jelent meg a városban, hogy jó pénzért megszabadítsa a véstől a polgárokat. Tarisznyájából parányi sípot vett elő, és fűjni kezdte. Milliő állat gyűlt köréje a város összes patkánya és egere. Butinga elindult a Weser folyó felé, a sereglet vakon követte, a vízbefulladásig. A város azonban mindenféle fizetséget megtagadott a tarkaruhástól, aki továbbállt. János és Pál napjára visszatért, és elkezdte fűjogatni furulyáját. Percek alatt a város összes gyermeke köréje gyűlt, és vakon követték a Poppenberg hegységig, melynek mély szakadékaiban mindannyian eltűntek. Idők teltén derült ki, hogy a Patkányfogó 130 gyermekkel együtt a homoródalmási barlangban bukkant újra elő. Ők voltak Erdélyben az első szászok.
10 Különleges, csonka kúp alakú hegy Déda fölött. Némely Wass Albert-regény és Kemény János-novella helyszíne.
11 Román mulatós nóta nyersfordítása: „Așa beau oamenii buni / De sâmbătă până-n luni...”
12 Tompa Gábor *Arany János más vonatra száll* című szonettje.
13 „Te vagy Bolyai?” – Marosvásárhely *Fekete Márciusán* a felhergelt tömeg Bolyait kereste, akarta meglincselni, de itt inkább Eminescu *III. Levél* című költeményére tett allúzió, Bajazid szultán fogadja hasonló kérdéssel az elébe járuló havasalföldi vajdát: „– Tu ești Mîrcea?”, aminek a következők adnak értelmet:
14 „Igenis, császár!”
15 Román köznépi szójáték, amely egyfajta utalás arra, hogy a magasztost miként lehet bagatellizálni, jelen esetben a „Győztek (= Biruiți!)” felhívást egy közönséges főnév igésítésével közönségesé tenni: a biscuiți főnév kekszét, igeiként olvasva: „Kekszeltek?” „Biscuim, măria ta!” = „Kekszelünk felség!” A román költészetben különösen Nichita Stănescu használta előszeretettel az ilyen jellegű nyelvi játékokat.
16 Görgényvölgyi román falu, ahonnan 1990 márciusában autóbusszokkal szállították Marosvásárhelyre a felhergelt tömeget.
17 Volt egyszer... (román). Ezen a vidéken gyűjtötték a Bartók által feldolgozott *Cantata profana* román eredetijét.
18 A Maros és az Olt legendájában Terkő királynő folyóvá változtatja két lányát, hogy keressék meg száműzött apjukat. A szelídebb Maros barátságosabb tájak felé, északra indul, a vadabb Olt pedig dél fele neki ront a hatalmas hegyeknek.
19 Isten (roma).
20 Kányádi.
21 Előrelátom (roma).
22 Fizessél (roma).
23 Félelmetes (roma).
24 Csinál (roma).
25 Jó nő (roma).
26 Szívedben (roma).
27 Félelmes Isten (roma).